

Er ref. 2026/1265

Svenska Kraftnät

Elmarknad

balansansvarsavtal@svk.se

Vår ref. Johan Bruce

Remissyttrande från SKGS om förslag till ändringar i villkor för leverantörer av balanstjänster och balansansvariga parter

Sammanfattning

SKGS tackar för möjligheten att yttra sig om förslag till ändringar i villkor för leverantörer av balanstjänster och balansansvariga parter. När det gäller de föreslagna förändringarna i villkoren anser SKGS:

- SKGS tillstyrker de föreslagna förändringarna i obalansprissättningen som förväntas minska risken för att extrema priser sprider sig mellan elområden.
- SKGS motsätter sig att ersatt högsta tillåtna pris för uppreglering ändras från 10 000 EUR/MWh till 15 000 EUR/MWh samt att ersatt minsta tillåtna pris för nedreglering ändras från -10 000 EUR/MWh till -15 000 EUR/MWh.

Det behövs dock betydligt mer omfattande förändringar av principerna för obalansprissättningen. I dagens situation kan enskilda aktörer drabbas av oproportionerligt höga obalanskostnader, även i situationer då kraftsystemet inte är ansträngt. För att undvika att elanvändare och producenter drabbas av höga kostnader och utsätts för en oskälig ekonomisk risk i närtid behöver takpriset på obalanskostnaden sänkas så snart som möjligt.

En justerad obalansprissättning och ett justerat takpris på obalanser är endast en lindring av symtomen på en icke-fungerande balansmarknad. Arbetet med att skapa en balansmarknad med rimliga kostnader och risker för industriella elanvändare måste intensifieras. Det kan inkludera åtgärder för ökad kapacitet mellan elområden på indra-dag och balansmarknaden, möjlighet att handla med balansresurser över större geografiska områden samt en ändrad definition av balansansvaret där obalanser i större utsträckning nettas och risken för höga obalanskostnader för enskilda aktörer minskas.

Kostnaden och den ekonomiska risken måste ställas mot vilka obalanser som kan tolereras. Sverige måste kunna erbjuda en elmarknad där det går att bedriva elintensiv industri till rimliga kostnader och mer rimliga ekonomiska risker. Om inte obalansmarknaden reformeras är risken överhängande att elintensiv industri etablerar sig i andra länder där risker och kostnader på obalansmarknaden är hanterbara.

Regeringen och Svenska kraftnät bör ta initiativ till en dialog med övriga nordiska länder om harmoniseringen med den kontinentala balansmarknaden ska fortgå eller om Norden i stället bör anpassa balansmarknaden efter de nordiska förhållandena.

SKGS yttrande

De föreslagna justeringarna i obalansprissättningen bör minska risken för extrema priser, men mer behöver göras.

SKGS välkomnar att Svenska kraftnät föreslår förändringar i obalansprissättningen som minskar risken för att extrema priser sprider sig mellan elområden. Enligt Svenska kraftnäts analys bör de föreslagna åtgärderna leda till minskade obalanskostnader på totalen. Tyvärr framgår det inte av analysen i vilken mån risken för extrema priser förväntas minska. Det är därför svårt att fullt ut avgöra vad dessa förändringar innebär i praktiken. SKGS bedömer dock att ingen av de föreslagna åtgärderna får några negativa effekter.

Det behövs dock betydligt mer omfattande förändringar av principerna för obalansprissättning för att inte enskilda aktörer ska drabbas av oproportionerligt höga obalanskostnader, även i situationer då kraftsystemet inte är ansträngt. Mer om detta längre ner.

Kommentarer till förändringar i villkoren

0.5.b.1-2 Förändringar samt förtydligande kring max/min-pris

SKGS motsätter sig att ersatt högsta tillåtna pris för uppreglering ändras från 10 000 EUR/MWh till 15 000 EUR/MWh samt att ersatt minsta tillåtna pris för nedreglering ändras från -10 000 EUR/MWh till -15 000 EUR/MWh. Max- och min- pris bör förändras först i samband med en eventuell koppling till MARI. Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen bör verka för att max- och min-pris sänks till 5 000 EUR/MWh i Norden såväl som på kontinenten. Regeringen och Svenska kraftnät bör ta initiativ till en dialog med övriga nordiska länder om harmoniseringen med den kontinentala balansmarknaden ska fortgå eller om Norden i stället bör anpassa balansmarknaden efter de nordiska förhållandena.

39.7 Dominerande riktning

SKGS tillstyrker Svenska kraftnäts förslag om att den dominerande riktningen baseras på den tillgodosedda mFRR-efterfrågan per elområde. Det kan hindra att höga obalanskostnader omotiverat sprider sig mellan elområden.

39.8 Beräkning av obalanspris

SKGS tillstyrker Svenska kraftnäts förslag att obalanspriset ska baseras på det volymviktade medelvärdet av mFRR SA- och mFRR DA-priserna. Detta förväntas dock få en liten effekt i praktiken då direktaktiveringar inte sker frekvent.

SKGS tillstyrker Svenska kraftnäts förslag att införa en koppling till dagen före-priset i beräkningen av obalanspriset. Det är en god princip att obalanspriset vid uppreglering alltid motsvarar eller överstiger dagen före-priset och att obalanspriset vid nedreglering alltid är lika med eller lägre än dagen före-priset.

40.1 VoAA

SKGS tillstyrker Svenska kraftnäts förslag att dagens regler för "oreglerade" kvartar lämnas oförändrade och att obalanspriset fortsatt ska utgöras av dagen före-priset, genom VoAA och incitamentskomponenten.

SKGS tillstyrker Svenska kraftnäts förslag att regeln för "oreglerade" kvartar även omfattar kvartar då ett elområdes behov kan nettas mot ett annat. Detta innebär att obalanspriset i större utsträckning än i dag kommer att motsvara dagen före-priset, vilket är positivt.

Sänk pristaket på obalanser snarast

Införandet av flowbased, 15-minuters avräkning samt införandet av mFRR EAM har lett till generellt höjda balanskostnader samt vid upprepade tillfällen extrema priser på balansmarknaden, även vid tillfällen då systemet inte varit ansträngt. De höga priserna på balansmarknaden har lett till höga obalanskostnader för industri med eget balansansvar samt vindkraftparker vid normala obalanser. Även användare som inte själva är balansansvariga men som får sina obalanskostnader direkt påförda från sina leverantörer drabbas i samma omfattning. De extremt höga obalanskostnaderna skapar en oacceptabel risk och kan stoppa nyetableringar av elintensiv industri i Sverige. Den höga risken för obalanser har fått vindkraftsproducenter att bjuda in mindre elproduktion dagen-före och intra-dag för att undvika höga obalanskostnader. Detta drabbar elanvändare genom högre priser på dagen-före-marknaden och intra-dag.

För att undvika att elanvändare och producenter ska drabbas av höga kostnader och en oskälig ekonomisk risk i närtid behöver takpriset på obalanser sänkas så snart som möjligt. Taket på 10 000 EUR/MWh innebär ett helt oproportionerligt straff för obalanser, särskilt i en omogen marknad där de extrema priserna inte avspeglar bristen för kraftsystemet i sin helhet. Takpriset bör sänkas till 1 000 eller 2 000 EUR/MWh för att inte utgöra en oskälig ekonomisk risk för enskilda aktörer.

Det kan inte uteslutas att det i samband med anslutningen till MARI samt vid införandet av flödesbaserad kapacitetsberäkning på intra-dag uppstår situationer med extrema priser på balansmarknaden utan att det finns någon egentlig brist i systemet. Det är därför rimligt att ett sänkt pristak på obalanser kvarstår även i samband med anslutningen till MARI samt vid införandet av flödesbaserad kapacitetsberäkning på intra-dag.

Vid ett sänkt pristak på obalanser kommer Svenska kraftnät att behöva socialisera skillnaden mellan priset på balansmarknaden och intäkterna från priset på obalanser. Dessa kostnader kommer troligtvis vara små i relation till den totala kostnaden. Då de höga priserna på balansmarknaden kan hänföras till bristen på överföringskapacitet är det rimligt att flaskhalsinkomster kan användas för att täcka dessa kostnader, antingen direkt eller via en sänkning av tariffen.

Andra åtgärder behövs på kort sikt.

För att lösa problemen med balansmarknaderna behövs fler åtgärder på kort sikt.

Det behöver vidtas flera åtgärder för att öka överföringsförmågan på intra-dag och på balansmarknaderna. Åtgärder behöver införas snarast under tiden fram till dess att flowbased införts även på intra-dag, vilket beräknas tidigast under 2027. Åtgärder som bör övervägas är till exempel:

- Utveckla ett nytt förfarande för omberäkning och uppdatering av ATC-kapaciteter före tidsramen för balansering (baserat på de senaste planerna, uppdaterade prognoser).
- Använd en sannolikhetsbedömning vid beräkningen av kapaciteter för intra dag och balansmarknaden.

Vidare behöver volymen av kvalificerade resurser på balansmarknaden öka genom minskade budstorlekar samt att löpande utvärdera förkvalificeringskraven för deltagare på balansmarknaden.

Svenska kraftnät bör utreda möjligheten att handla med balansresurser över större geografiska områden än inom befintliga elhandelsområden, förslagsvis inom SE1+2, respektive SE 3+4.

Svenska kraftnät bör publicera marknadsinformation i realtid, något marknadens aktörer efterfrågat under många år.

Svenska kraftnät bör löpande utvärdera och justera balansprodukterna så att de anpassas efter de resurser som finns på den nordiska marknaden.

Åtgärder på längre sikt

Balansmarknadens utformning behöver anpassas till att möjliggöra elintensiv industri i alla delar av Sverige med rimliga kostnader och risker. Regeringen och Svenska kraftnät bör ta initiativ till en dialog med övriga nordiska länder om harmoniseringen med den kontinentala balansmarknaden ska fortgå eller om Norden i stället bör anpassa balansmarknaden efter de nordiska förhållandena. Det är svårt att förstå nyttan med att ansluta balansmarknaderna i Norden till den kontinentala marknaden när utbytet på grund av kapacitetsbegränsningar är ytterst begränsat.

Även om pristaket på obalanser sänks bör Regeringen och Svenska kraftnät arbeta aktivt för att justera pristak/golv på mFRR EAM till mer rimliga nivåer både i Norden och på kontinenten.

Ett arbete bör påbörjas omedelbart med syfte att se över prissättningen av obalanser, utöver det som föreslås i de förslag till ändringar i villkor för leverantörer av balanstjänster och balansansvariga parter som nu är ute på remiss. Det är inte rimligt att stora summor av pengar flyttas mellan parter som är i obalans åt motsatt håll och där det är ett lotteri om en obalans genererar intäkter eller skapar stora kostnader beroende på vilken riktning balansering sker just denna kvart. En annan modell än marginalprissättning av obalanser vore rimlig för att inte oproportionerliga kostnader och osäkerheter ska drabba enskilda användare som saknar möjlighet att agera. Obalanspriset är känt först efter att obalansen är konstaterad. Obalanspriset ger därför ingen styrning om när och i vilken riktning en obalans blir kostsam för systemet. Därmed finns det heller inga argument för att obalanskostnaden ska sättas av marginalpriset på obalansmarknaden.

Även definitionen av balansansvaret bör ses över. Det långsiktigt rimliga förhållandet på marknaden borde vara att obalanser hanteras bäst i en kollektiverad lösning där en väl sammansatt portfölj av resurser kan optimeras. Kostnaden för enskilda aktörer att uppfylla det kravet blir sannolikt inte effektiv, och det kan även ifrågasättas hur marknaden utvecklas om stora elanvändare agerar samtidigt på marknaden utifrån en kostnadsprognos som inte uppdateras i realtid.

I samband med översynen av elområden bör särskild hänsyn tas till en fungerande balansmarknad och intra-dagsmarknad. Det bör även övervägas om det går att ha olika geografiska områdesindelningar för dagen-före och balansmarknaden.

SKGS utgångspunkt

De i SKGS ingående branschorganisationerna; Skogsindustrierna, IKEM Innovations- och kemiindustrierna, Svemin och Jernkontoret samlar landets mest elintensiva företag. Företagen är globalt konkurrensutsatta och verksamheten utmärker sig genom långtgående förädling till högkvalitativa och specialiserade produkter. SKGS vill understryka vikten för våra företag av en säker elförsörjning med lågt klimatavtryck till konkurrenskraftiga kostnader som en förutsättning för fortsatt tillväxt och omställning.

Vår rapport Industrins elbehov till 2035 pekar på ett ökat elbehov på mellan 66-81 TWh till 2035. En effektiv och stabil överföring av el till lägsta möjliga kostnad är därmed en helt avgörande förutsättning för den omställning som industrin står i begrepp att genomföra.

Stockholm 1 april 2026

Johan Bruce, Verksamhetsansvarig SKGS